

निर्वाचन तयारी र राजनीतिक गतिविधि

प्रतिनिधि सभा तथा प्रदेश सभाको निर्वाचन मंसिर ४, २०७९ मा हुँदैछ । निर्वाचन सम्पन्न गर्न निर्वाचन आयोग नेपालले तीव्र तयारी गरिरहेको छ । आयोगले असोज २६, २०७९ मा उम्मेदवारको अन्तिम नामावली प्रकाशन र निर्वाचन चिह्न प्रदान गरेपछि उम्मेदवार तथा राजनीतिक दलले चुनाव केन्द्रित गतिविधि बढाएका छन् ।

यो राजनीतिक अपडेट निर्वाचनका लागि जिल्ला निर्वाचन कार्यालय, मुख्य निर्वाचन अधिकृत तथा निर्वाचन अधिकृतको कार्यालयले गरेको तयारी र राजनीतिक दलको गतिविधिमा केन्द्रित छ । प्रदेश १ को झापा र मोरङ, मधेश प्रदेशको सिरहा र धनुषा, बागमती प्रदेशको सिन्धुली, गण्डकी प्रदेशको स्याङ्जा, सुदूरपश्चिम प्रदेशको कञ्चनपुरका जिल्ला निर्वाचन अधिकारी, मुख्य निर्वाचन अधिकृत, निर्वाचन अधिकृत, प्रमुख जिल्ला अधिकारी, उम्मेदवार तथा राजनीतिक दलका प्रतिनिधि र नागरिकसँग गरिएको अन्तर्वार्ताको आधारमा यो अपडेट तयार पारिएको हो । यस अपडेटका लागि डेमोक्रेसी रिसोर्स सेन्टर नेपाल (डीआरसीएन) का अनुसन्धाताहरू असोज ३० देखि कात्तिक ७, २०७९ सम्म ती जिल्लाको स्थलगत भ्रमण गरेका थिए ।

निर्वाचन कार्यालयको निर्वाचन तयारी

भ्रमण गरिएका जिल्लामा निर्वाचनका लागि आवश्यक जनशक्तिको व्यवस्थापन गर्न त्यहाँ स्थित सरकारी कार्यालयबाट कर्मचारी विवरण संकलन भइरहेको थियो । कर्मचारीको तालिमका क्रियाकलाप पनि भइरहेका थिए ।

अर्कातिर, जिल्ला निर्वाचन कार्यालयले मतदाता परिचयपत्र अद्यावधिक गरिरहेको थियो । निर्वाचन कार्यालयमा मतपेटिका जाँच गर्ने, गणना गर्ने र तयारी अवस्थामा राख्न सरसफाइ गर्ने काम भइरहेको थियो । जिल्लामा मतपेटिका अपुग भएमा थप मतपेटिकाका लागि आयोगमा अनुरोध गरिएको थियो । सिरहाको जिल्ला निर्वाचन कार्यालयले २,२१३ मतपेटिका उपलब्ध भएकाले अपुग ३१२ मतपेटिका उपलब्ध गराउन आयोगलाई अनुरोध गरेको थियो । कुल ३२० मतदान केन्द्र रहेको स्याङ्जामा प्रत्येक केन्द्रमा पाँच मतपेटिका राख्ने योजना भएकोले अपुग मतपेटिकाका लागि आयोगमा अनुरोध गरिसकिएको जिल्ला निर्वाचन अधिकारीले बताए ।

निर्वाचनका लागि आवश्यक पर्ने १५ किसिमका सामग्री जिल्ला निर्वाचन कार्यालयले नै खरिद गर्ने व्यवस्था मिलाइएको थियो । सोहीअनुसार ती सामग्री खरिद गरिसकेको सम्बन्धित जिल्लाका निर्वाचन अधिकारीले बताए । मतपत्र र निर्वाचनका अन्य सामग्री सुरक्षित रूपमा भण्डारण गर्ने व्यवस्था जिल्लामा गरिसकिएको थियो ।

निर्वाचन मिति घोषणा भइसकेकाले नयाँ मतदाता दर्ता बन्द भएको थियो र जिल्ला निर्वाचन कार्यालयले मतदाता सूची अद्यावधिक गरिरहेको बताइयो । सूचीमा दोहोरिएका वा मृत्यु भएका मतदाताको विवरण मतदाता सूचीबाट हटाउने र गलत विवरण सच्याउने काम भइरहेको थियो ।

निर्वाचन अधिकारी र मुख्य निर्वाचन अधिकृतहरूले मतदान स्थलको निरीक्षण गर्ने र मतदान केन्द्रलाई व्यवस्थित एवं सुरक्षित बनाउने पक्षमा गृहकार्य गरिरहेको बताए ।

मतदाता शिक्षाको तयारी

आयोगले वडा तहमा नमूना मतपत्र र मतदाता शिक्षा सामग्रीको माध्यमबाट सही तरिकाले मतदान गर्न सिकाउन १५ दिनसम्म समुदायस्तरमा घरदैलो कार्यक्रम गरी मतदाता शिक्षा कार्यक्रम गर्ने तयारी गरेको जिल्ला निर्वाचन अधिकारीहरूले बताए । यसका साथै सबै स्थानीय तहमा मतदातालाई लक्षित गरी नमूना मतदानका साथै छलफल/अन्तरक्रिया कार्यक्रमको पनि तयारी गरेको बताइयो । यसका लागि पालिका स्तरमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको संयोजकत्वमा मतदाता शिक्षा समन्वय समिति र वडा स्तरमा वडा सचिवको संयोजकत्वमा मतदाता शिक्षा सञ्चालन समिति रहने व्यवस्थाअनुसार ती समिति स्थानीय तहमा गठन भइसकेका थिए ।

मतदाता शिक्षाका लागि आवश्यक स्रोत साधन र जनशक्ति स्थानीय तहले व्यवस्था गर्ने र मतदाता शिक्षा सामग्री जस्तै ब्रोसर, नमूना मतपत्र लगायतका सामग्री भने जिल्ला निर्वाचन कार्यालयले सम्बन्धित पालिकालाई उपलब्ध गराउने व्यवस्था भएको जिल्ला निर्वाचन कार्यालय सिरहाकी निर्वाचन अधिकारीले बताइन् । मतदाता शिक्षाका लागि स्थानीय तहमार्फत वडाको सम्पूर्ण क्षेत्र समेट्ने गरी महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका परिचालनमार्फत घरदैलो कार्यक्रम गर्ने योजना रहेको निर्वाचन अधिकृतहरूले जानकारी दिए ।

राजनीतिक दल तथा उम्मेदवारको तयारी

भ्रमण गरिएका सबै जिल्लामा राजनीतिक दल तथा उम्मेदवारहरूले चुनावी गतिविधि तीव्र पारिसकेका थिए । दलहरूले वडा तहसम्मै सम्पर्क कार्यालय स्थापना गर्ने र कार्यकर्ता परिचालन समिति पनि गठन गरिरहेका थिए । गठबन्धन तथा चुनावी तालमेल गरेका दलहरूले संयुक्त निर्वाचन प्रचारप्रसार समिति गठन गरेका थिए । स्वतन्त्र उम्मेदवारहरूले पनि आफ्नो उम्मेदवारीबारे प्रचारप्रसार गर्दै मतदाता भेटघाटका गतिविधि जारी राखेका थिए ।

अधिकांश दल तथा उम्मेदवारले मनोनयन दर्ता गरेपश्चात् चुनावी प्रचारप्रसारका लागि कार्यकर्ता प्रशिक्षण कार्यक्रम तथा मतदाता भेटघाट, घरदैलो कार्यक्रम, कोणसभा जस्ता कार्यक्रम शुरू गरिसकेका थिए ।

चुनावी गठबन्धन तथा तालमेल

आउँदो निर्वाचनमा विभिन्न दलहरू छुट्टाछुट्टै गठबन्धन तथा तालमेल गरेर चुनावी प्रतिस्पर्धामा होमिएका छन् । नेपाली काँग्रेस, नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माओवादी केन्द्र) [नेकपा (माओवादी केन्द्र)], नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एकीकृत-समाजवादी) [नेकपा (एकीकृत-समाजवादी)], राष्ट्रिय जनमोर्चा (राजमो), र लोकतान्त्रिक समाजवादी पार्टी (लोसपा) को एउटा गठबन्धन छ । अर्कोतिर नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एकीकृत मार्क्सवादी-लेनिनवादी) [नेकपा (एमाले)] र जनता समाजवादी पार्टी (जसपा) ले तालमेल गरेका छन् । नेकपा (एमाले) ले राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी (राप्रपा) सँग पनि केही निर्वाचन क्षेत्रमा तालमेल गरेको छ ।

भिन्न-भिन्न वैचारिक पृष्ठभूमिमा रहेका दलहरूबीच गठबन्धन वा तालमेल भएको हुँदा ती दलका नेता तथा कार्यकर्तामा विश्वासको

वातावरण बनाउन कठिन भइरहेको कार्यकर्ताहरूले बताए । यस्तो गठबन्धन वा तालमेल केन्द्र तहबाट 'थोपरिएको' बुझाइ व्यापक थियो । कैयौँ कार्यकर्ता आफ्नो दलले गठबन्धन वा तालमेल गरेकोमा असन्तुष्ट थिए । तर उम्मेदवार तथा कार्यकर्ता आ-आफ्ना निर्वाचन क्षेत्र र जिल्ला तहमा एक अर्काप्रति विश्वासको वातावरण बनाउन निकै कोसिस भने गरिरहेका थिए ।

झापामा जसपाका एक प्रदेश समितिका सदस्यले भने "संघीयता र पहिचानको विषयमा फरक बुझाइ रहेको एमाले र जसपा बीचको तालमेलले हामी असन्तुष्ट छौँ ।" तर जसपाकै मोरङको प्रदेश सभा सदस्यका उम्मेदवारले नेकपा (एमाले) र जसपाबीच गठबन्धन भई निर्वाचनमा होमिइसकेकाले एक अर्कालाई सहयोग गर्दै निर्वाचनमा सामेल हुनुको विकल्प नभएको बताए ।

गत स्थानीय निर्वाचनमा पाँच दलीय गठबन्धनले एक अर्कालाई सहयोग नगर्दा थुप्रै स्थानमा हार व्यहोर्नुपरेकोले यसपटक गठबन्धनको उम्मेदवारलाई सहयोग गर्नुपर्ने बाध्यता भएको झापामा र स्याङ्जाका कार्यकर्ताले बताए । तर धनुषामा भने पाँच दलीय गठबन्धनमा रहेका दलहरूले एक अर्काविरुद्ध उम्मेदवारी दिएका छन् ।

एउटै जिल्ला भित्रका केही निर्वाचन क्षेत्रमा तालमेल भएको तर अन्य निर्वाचन क्षेत्रमा तालमेल नभएकोले गठबन्धन तथा तालमेल कामयाब हुनेमा कार्यकर्तामा आशंका थियो । उदाहरणको लागि धनुषाको निर्वाचन क्षेत्र नं. १ र ३ मा पाँच दलीय गठबन्धन एवं नेकपा (एमाले) र जसपाको तालमेल छ । तर सोही जिल्लाको निर्वाचन क्षेत्र नं. २ र ४ मा भने गठबन्धन तथा तालमेललाई नमान्दै राजनीतिक दलले छुट्टाछुट्टै उम्मेदवारी दिएका छन् । "तालमेल नभएको ठाउँमा एक अर्कालाई गाली गरेपछि तालमेल भएको ठाउँमा एक अर्कालाई कसरी भोट माग्ने?" जसपाका एक प्रदेश सभा सदस्य उम्मेदवारले प्रश्न गरे ।

यस अपडेटका लागि द एसिया फाउन्डेसनले आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग प्रदान गरेको हो । अपडेटका सबै विश्लेषण डीआरसीएनको अध्ययनमा आधारित छन् र तिनले सहयोगी संस्थाको धारणा प्रतिबिम्बित नगर्न सक्छन् ।